

Posudek vedoucího na magisterskou práci Petra Jirmana „The Great Ape Debate: Mohou se šimpanzi naučit jazyk?“

Předkládaná práce má jasně vymezené téma a cíl: ověřit, zda jsou šimpanzi schopni používat (lidský) jazyk na určitém stupni vývoje. Autor dochází k jednoznačnému závěru: projekty Washoe a následně Loulis ukázaly, že šimpanzi si jsou schopni osvojit Americký znakový jazyk (ASL) na stupni odpovídající 2-3 letům věku u neslyšících dětí.

Diplomovou práci zdobí řada pozitiv: perfektní zvládnutí výkladu, kritická práce se zdroji, hluboký ponor do problematiky (zahrnující interdisciplinární téma na pomezí vývojové a komparativní psychologie, lingvistiky a filozofie) a v neposlední řadě jasná autorova pozice – v jeho stylu se odráží jak emocionální angažovanost (pokusy s lidoopy nutně vyvolávají etická dilemata), tak kritičnost k závěrům citovaných autorů (jdoucí až ke confirmaci na základě primárních evidencí – nahrávek znakových lidoopů). Autorův cit pro vědeckou povahu problému dokresluje zařazení obrazových a tabulkových příloh. Vyzrálá kritičnost je znát na zdržení se soudu ohledně osvojení syntaxe ASL u znakových lidoopů.

Nepřesností je naopak málo a většinou se týkají citačního aparátu: na s. 50 např. několikrát vypadlo jméno Terrace. Možná by nebylo na škodu v úvodu zdůvodnit, které projekty práce zpracovává (v otázce jazyka se často citují bonobo Kanzi a gorila Koko). Dále chybí vysvětlení, proč z práce vypadl biosemiotický přístup: Sebeok byl jedním z důležitých aktérů „The Great Ape Debate“.

Jedinou slabinu spatřuji v závěru, kde autor mohl více využít své filozofické erudice a pojednat např. problém stejnosti, difference a evolučního přístupu k antropologické diferencii. Právě na pozadí důsledně evolučního přístupu, který vybírá referenční rámec tak, že zdůrazňuje podobnosti mezi druhy a jejich schopnostmi, pochopíme motivaci pro autorovu kritiku koncepce jazykového orgánu a obvinění Pinkera z karteziánství.

Celkově práci považuji za zdařilou ukázkou využití kritického filozofického přístupu pro zhodnocení výsledků konkrétního vědeckého problému.

Otázka k obhajobě:

Někteří kritikové projektu Washoe namítají, že videa ukazují pouze singulární a kontextově podmíněné využití znaků. Do jaké míry videa „konzervují“ dosažené schopnosti? Jaká je role anekdotických pozorování v komparativní psychologii? Nebylo by vhodnější na konverzaci šimpanzů a lidí nahlížet jako na privátní znakovací systém ve stylu pidgin (srv. přednášku doc. Fulky na LMS)?

Hodnocení

Předkládaná magisterská práce je obsahově i stylisticky vynikající, doporučuji k obhajobě a hodnotit stupněm A.